

***Erasmus Employment Plus:
versterking van de arbeidsmarktveerkracht
van mensen
met beperkte vaardigheden en kwalificaties
door middel van
gerichte beroepskeuze- en loopbaanbegeleiding***

Module 3

Leermotivatie en leerstijlen

Handleiding voor facilitators

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Deze publicatie geeft alleen de mening van de auteur weer en het Erasmus+ programma kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.

Inhoudsopgave

1	Inleiding en leerdoelen	4
2	Overzicht leeractiviteiten	8
3	Uitwerking leeractiviteiten	12
3.1	Leeractiviteit 1 - Mijn familiestamboom	13
3.2	Leeractiviteit 2 - Waardering in soorten en maten	17
3.3	Leeractiviteit 3 - Het verhaal van de twee kikkers die in de melk vielen	20
3.4	Leeractiviteit 4 - We verkopen alleen het zaad	23
3.5	Leeractiviteit 5 - Onderwijs geeft me de kans om... ..	26
3.6	Leeractiviteit 6 - Als ik alles zou kunnen leren wat ik wil... ..	29
3.7	Leeractiviteit 7 - Wat is het nut van leren?	32
3.8	Leeractiviteit 8 - Kennis is macht	35
3.9	Leeractiviteit 9 - Voor- en nadelen van onderwijs	38
3.10	Leeractiviteit 10 - Jasmijn neemt een beslissing	41
3.11	Leeractiviteit 11 - Mijn leermotivatie	45
3.12	Leeractiviteit 12 - Mijn leervermogen	49
3.13	Leeractiviteit 13 - Welke leerstijl heb ik?	52
3.14	Leeractiviteit 14 - Wat kan ik als mentor bieden?.....	56

1 Inleiding en leerdoelen

Inleiding

Het in het kader van het project Erasmus Employment Plus ontwikkelde curriculum bestaat uit vier modules, die er op gericht zijn loopbaanprofessionals en jobcoaches beter in staat te stellen om cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties te kunnen begeleiden. Deze modules zijn:

1. CLIËNTORIËNTATIE EN BEHOEFTEANALYSE
2. HET MAKEN VAN BEROEPSGERICHTE KEUZES
3. LEERMOTIVATIE EN LEERSTIJLEN
4. PROFESSIONEEL WELZIJN EN BURN-OUT PREVENTIE

Elk van de modules is ontworpen om de specifieke kennis, -vaardigheden en -attitudes die belangrijk zijn in het begeleiden van volwassenen met beperkte vaardigheden en kwalificaties samen te brengen, en daardoor loopbaanbegeleiders en jobcoaches die met deze specifieke doelgroep werken in hun begeleidingsactiviteiten te ondersteunen.

Iedere module bevat leerdoelen. De leermaterialen in de modules bevatten zowel achtergrondkennis als oefeningen die zijn afgestemd op het bereiken van deze leerdoelen. Ze zijn ontworpen om u als loopbaanbegeleider of jobcoach in staat te stellen cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties gericht te ondersteunen.

In elk van de modules vindt u leermaterialen die zijn ontworpen om u te ondersteunen bij het behalen van de leerdoelen. Het materiaal is ontworpen om zelfreflectie te stimuleren en om peer-based, action learning activiteiten aan te moedigen. De leermaterialen bestaan uit discussiethema's, opdrachten, oefeningen en reflecties.

Het doel van de module 'leermotivatie en leerstijlen' is het ondersteunen van loopbaanbegeleiders en jobcoaches bij het verkrijgen van inzichten in het belang van leermotivatie en leerstijlen bij het begeleiden van volwassen cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties. Het hebben, onderhouden en verder versterken van formele

(onderwijs)kwalificaties is van belang voor het kunnen aangaan van duurzame arbeidsmarktrelaties. Aangezien laag- en ongeschoolde cliënten veelal minder positieve leerervaringen hebben – wellicht veroorzaakt door er onvoldoende rekening is gehouden met hun leerstijlen, leertechnieken en leervoorkeuren – is het essentieel dat juist zij zich bewust zijn van hun voorkeursleerstijlen en -technieken om toekomstige onderwijsactiviteiten met meer vertrouwen en kans op succes tegemoet te zien.

Leerdoelen

Leerdoel 1: Cliënten ondersteunen bij het reflecteren op eerdere persoonlijke negatieve leerervaringen

Laaggekwalificeerde cliënten kunnen negatieve ervaringen hebben met hun schoolloopbaan, wat kan leiden tot een gebrek aan motivatie om verder te leren. Dit leerdoel heeft betrekking op het begeleiden van cliënten bij het analyseren van en reflecteren op eerdere onderwijservaringen, het ontdekken van de positieve en negatieve aspecten van eerdere leerervaringen en het trekken van conclusies over het mogelijk aangaan van toekomstige onderwijservaringen.

Leerdoel 2: Cliënten ondersteunen bij het gebruik van nieuwe kennis en vaardigheden

Het verwerven van nieuwe kennis en vaardigheden kan gemakkelijker en effectiever zijn als de cliënt de mogelijkheid heeft om de nieuw verworven informatie ook direct in de praktijk toe te passen. Dit leerdoel richt zich op de vraag op welke wijze begeleiders cliënten inzichtelijk kunnen maken waar en hoe zij de verworven kennis en vaardigheden in de praktijk kunnen toepassen en de motivatie om (opnieuw) te gaan leren te verhogen.

Leerdoel 3: Cliënten helpen hun leermotivatie te verhogen

Vanwege een snelle ontwikkeling van de technologie, leidend tot veranderingen op de arbeidsmarkt en de eisen van werkgevers, wordt leven lang ontwikkelen steeds meer de norm.

Om duurzaam inzetbaar te kunnen zijn is het dan ook essentieel om gemotiveerd te blijven om reeds verworven kennis voortdurend te actualiseren en verder uit te bouwen. Dit leerdoel heeft betrekking op het stimuleren van een hoog motivatieniveau bij cliënten om kennis en vaardigheden te blijven verwerven.

Leerdoel 4: Cliënten ondersteunen bij het reflecteren op eigen ervaringen ten aanzien van het sociale proces binnen onderwijs en opleiding

Dit leerdoel verwijst naar het eerste leerdoel – het bieden van ondersteuning aan cliënten om te reflecteren op eerdere persoonlijke leerervaringen – maar benadrukt niet alleen het leerproces zelf, maar juist de interpersoonlijke relaties in dit proces. Het gaat erom cliënten aan te moedigen om te reflecteren op hun vroegere relaties en ervaringen met andere lerenden en docenten en de impact van deze relaties op hun eigen leerproces te doorzien.

Leerdoel 5: Reflecteren op de voorkeursleerstijlen van cliënten en het aanbieden van bijbehorende leertechnieken

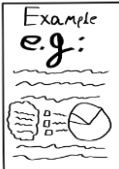

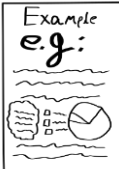

Dit leerdoel betreft het verwerven van kennis over leerstijlen van de cliënt en het leren herkennen van zijn/haar voorkeursstijl. Het verwijst ook naar de verschillen tussen de verschillende leerstijlen en de voordelen van het leren volgens de eigen voorkeursstijl. Inzicht in leerstijlen maakt het gemakkelijker om cliënten op leertechnieken te wijzen die hem/haar kunnen helpen om nieuwe kennis effectief op te nemen.

Leerdoel 6: Begeleiden van cliënten binnen een opleidingssetting, teneinde de leer- en werkmotivatie te verhogen en het risico op voortijdig schoolverlaten te verminderen

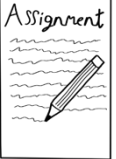

Mentorschap bestaat uit het delen van de eigen ervaring van de mentor met de cliënt en het ondersteunen bij het aangaan van nieuwe opleidings- en werkgerelateerde uitdagingen. Door de langdurige en regelmatige aard van de contacten stelt mentorschap de mentor in staat om

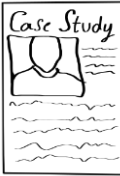
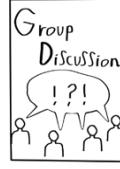

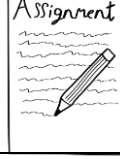
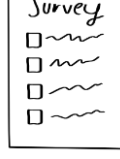
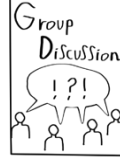
een langdurige relatie met de cliënt op te bouwen, waardoor het risico op het opgeven van verdere scholing wordt verminderd.

2 Overzicht leeractiviteiten

Leeractiviteit	Pictogram	Doel van de leeractiviteit	Bijdrage aan leerdoel
1 Mijn familie stamboom	 	Deze leeractiviteit heeft tot doel begeleiders te helpen bij het in kaart brengen van de familiestamboom van hun cliënten op het gebied van onderwijs en leren.	3.1, 3,4
2 Waardering in soorten en maten		Deze leeractiviteit helpt begeleiders het belang te zien van de verschillende vormen van waardering en de invloed daarvan op de motivatie van cliënten.	3.3
3 Het verhaal van de twee kikkers die in de melk vielen	 	Deze leeractiviteit reikt begeleiders een verhaal aan waarmee zij cliënten de relatie tussen een gevoel van hopeloosheid en frustratie en het verband met motivatie inzichtelijk kunnen maken. Bovendien stelt de vorm van een verhaal begeleiders in staat om mensen in een moeilijke levenssituatie te identificeren en empathie voor hen te voelen.	3.3
4 We verkopen alleen het zaad...	 	Deze leeractiviteit reikt begeleiders een verhaal aan waarmee zij cliënten het belang van het nemen van verantwoordelijkheid voor hun leven leren inzien.	3.3

<p>5 Onderwijs geeft me de kans om...</p>		<p>Soms is het nodig dat een cliënt “zichzelf toestemming geeft” om onderwijs te gaan volgen. Deze leeractiviteit gaat dieper in op het in kaart brengen van alle mogelijkheden die onderwijs biedt.</p>	<p>3.1, 3.3, 3.4, 3.5</p>
<p>6 Als ik alles zou kunnen leren wat ik wil...</p>		<p>In deze leeractiviteit krijgen begeleiders handvatten aangereikt om negatieve leerervaringen van hun cliënten positief te reframen.</p>	<p>3.1, 3.2, 3.3, 3.4</p>
<p>7 Wat is het nut van leren?</p>	 	<p>Deze leeractiviteit helpt begeleiders cliënten zich bewust te laten zijn van de waarde van opleiding en onderwijs en van de impact ervan op hun carrière en hun leven.</p>	<p>3.2, 3.3, 3.4</p>
<p>8 Kennis is macht</p>	 	<p>Deze leeractiviteit is bedoeld als inleiding op een discussie over structurele achterstand, gelijke kansen in het onderwijs en gelijke kansen op de arbeidsmarkt.</p>	<p>3.1, 3.3, 3.4</p>
<p>9 Voor- en nadelen van onderwijs</p>		<p>Onderwijs heeft voordelen, maar vereist ook offers. Het is van belang dat begeleiders ook oog hebben voor de nadelen van onderwijs, zeker vanuit het perspectief van een doelgroep die vaak de nadelige kanten van onderwijs aan den lijve heeft ondervonden.</p>	<p>3.1, 3.3</p>

<p>10 Jasmijn neemt een beslissing</p>	 	<p>Het doel van deze leeractiviteit is het leren inzien dat een objectief volgen van argumenten voor en tegen het volgen van onderwijs in een real life situatie niet altijd eenvoudig is. Met deze leeractiviteit wordt het begrip van begeleiders voor de vaak lastige sociale situatie waarin hun cliënten verkeren vergroot.</p>	<p>3.4</p>
<p>11 Mijn leermotivatie</p>	 	<p>In deze leeractiviteit verdiepen begeleiders zich in hun eigen leermotivatie, om zo beter zicht te krijgen op en begrip te krijgen voor de vaak beperkende elementen in de leermotivatie van hun cliënten.</p>	<p>3.3, 3.5</p>
<p>12 Mijn leervermogen</p>		<p>Mensen met weinig opleiding zijn vaak bang om te leren en/of zich niet bewust van hun leervermogen. Ze kunnen ook niet zeggen onder welke leeromstandigheden ze het beste kunnen leren. Deze leeractiviteit geeft de begeleider handvatten om het leervermogen van cliënten in kaart te brengen.</p>	<p>3.1, 3.2, 3.5</p>
<p>13 Wat voor leerstijl heb ik?</p>	 	<p>Negatieve leerervaringen ontstaan vaak omdat het onderwijs niet aansluit op de voorkeursleerstijl van leerlingen. Deze leeractiviteit biedt handvatten om de leerstijlen van een cliënt in kaart te brengen, om naast inzicht in negatieve leerervaringen vooral de basis te leggen voor toekomstige leerervaringen.</p>	<p>3.5</p>

<p>14 Wat kan ik als mentor bieden?</p>	 	<p>Deze leeractiviteit helpt begeleiders de kenmerken van een goede mentor en mentorrelatie te begrijpen en te ontdekken wat zij cliënten in hun rol als mentor kunt bieden</p>	<p>3.6</p>
---	--	---	------------

3 Uitwerking leeractiviteiten

3.1 Leeractiviteit 1 - Mijn familiestamboom

Inleiding

Onze familiegeschiedenis heeft vaak een grote invloed op onze beslissingen op het gebied van onderwijs en werk. Deze leeractiviteit laat de deelnemers na denken over het werkzame leven van onze voorouders en de mogelijke impact op onderwijs- en beroepskeuzes van de deelnemers zelf.

Het doel van de leeractiviteit is dat de deelnemers inzicht krijgen in de onderwijs- en beroepskeuzes van hun familieleden en in hun overtuigingen en veronderstellingen over het beroepsleven. Daarnaast krijgen de deelnemers de mogelijkheid om na te denken over de mogelijke impact van de arbeidsgeschiedenis van hun voorouders op hun eigen carrière.

Instructies voor de facilitator

Leg de deelnemers uit welke rol onze familiegeschiedenis kan spelen in ons eigen leven en hoe de onderwijs- en beroepskeuzes van onze voorouders onze eigen overtuigingen en verwachtingen ten aanzien van werk en onderwijs aanzienlijk beïnvloeden.

Vraag de deelnemers om hun familiestamboom te tekenen en zoveel mogelijk in te vullen. Vraag vervolgens of ze in de stamboom de beroepen van hun familieleden, hun formele onderwijskwalificaties en eventuele citaten van deze familieleden met betrekking tot hun overtuigingen ten aanzien van opleiding en beroep kunnen vastleggen.

Vraag de deelnemers om de rode draden uit de familiestamboom te ontdekken en op te schrijven. Wat zijn de parallellen met hun eigen rode draden ten aanzien van onderwijs en werk?

Hulpmiddelen

- Groot vel papier en stiften in verschillende kleuren
- Hulpbronnen om de eigen familiegeschiedenis te achterhalen (internet, foto-albums, verhalen van familieleden, etc)

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Het proces van verzamelen en herinneren kan zich ook over meerdere dagen of zelfs weken uitstrekken; vaak sijpelen de herinneringen uit de diepte. Zet als facilitator de deelnemers dan ook ruim van te voren aan het werk. Zorg daarbij voor een goede introductie.
- Deze leeractiviteit kan individueel worden uitgevoerd als een persoonlijke reflectie van een deelnemer, zonder te delen in groepswork.
- De facilitator kan ook een groepsdiscussie over de overwegingen van de deelnemers voorstellen door de volgende vragen te stellen:
  - Wat valt u op aan uw stamboom?
  - Zijn er parallellen of patronen? Breuken of tegenstrijdigheden met het verleden?
  - Kunt u gemeenschappelijke doelen vaststellen op het gebied van onderwijs en leren?
  - Welke positieve en negatieve leerervaringen heeft uw familie gehad?
  - Wat was de houding van uw familie ten opzichte van leren en onderwijs?
  - Hoe heeft deze houding deze zich in de loop van de tijd ontwikkeld?
  - Wat ziet u daarin terug in de door uzelf gemaakte onderwijs- en beroepskeuzes?

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Houd er rekening mee dat de leeractiviteit voor de doelgroep cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties anders moet worden ingestoken: concreet, praktisch en klein. Houd er rekening mee dat u als begeleider veel actief zal moeten doorvragen om herinneringen boven water te krijgen. Maak het eerste deel van de stamboom gezamenlijk en vraag de cliënt om thuis de verdere witte vlekken zoveel mogelijk in te vullen, met behulp van andere familieleden. Beperk de familiestamboom tot opa's, oma's, vader, ooms, tantes, broers en zussen.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- James Oliver, *They F*** You Up: How To Survive Family Life*, Bloomsbury UK 2006
- William M. Pinsof, Jay L. Lebow, *Family Psychology: The Art of the Science*, Oxford University Press 2005
- Mark Wolynn, *It Didn't Start with You: How Inherited Family Trauma Shapes Who We Are and How to End the Cycle*, Penguin Books 2017
- Ramona Palos, Loredana Drobot, The impact of family influence on the career choice of adolescents, *Social and Behavioral Sciences* 2(2):3407-3411 [Retrieved from: James Oliver, *They F*** You Up: How To Survive Family Life*, Bloomsbury UK 2006
- William M. Pinsof, Jay L. Lebow, *Family Psychology: The Art of the Science*, Oxford University Press 2005
- Mark Wolynn, *It Didn't Start with You: How Inherited Family Trauma Shapes Who We Are and How to End the Cycle*, Penguin Books 2017
- Ramona Palos, Loredana Drobot, The impact of family influence on the career choice of adolescents, *Social and Behavioral Sciences* 2(2):3407-3411 [uit: https://www.researchgate.net/publication/248607383_The_impact_of_family_influence_on_the_career_choice_of_adolescents]
- Rebecca June-Schapeler Bergen, University of North Texas; Family Influences on Young Adult Career Development and Aspirations, December 2006 [uit: https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc5480/m2/1/high_res_d/dissertation.pdf]
- Fort Hayes State University; Effects of Parental Influence on Their Children's Career Choices; Chance Clutter [uit: <https://krex.kstate.edu/dspace/bitstream/handle/2097/3951/ChanceClutter2010.pdf;jsessionid=71B404AC6B6F11018C076E836FED6C51?sequence=3>]
- Joseph, Latashia L., "The Impact Of Family Influence And Involvement On Career Development" (2012), *Electronic Theses and Dissertations*. 2210. [uit: <https://stars.library.ucf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3209&context=etd>]
- https://www.researchgate.net/publication/248607383_The_impact_of_family_influence_on_the_career_choice_of_adolescents]

- Rebecca June-Schapeler Bergen, University of North Texas; Family Influences on Young Adult Career Development and Aspirations, December 2006 [uit: https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc5480/m2/1/high_res_d/dissertation.pdf]
- Fort Hayes State University; Effects of Parental Influence on Their Children's Career Choices; Chance Clutter [uit: <https://krex.kstate.edu/dspace/bitstream/handle/2097/3951/ChanceClutter2010.pdf;jsessionid=71B404AC6B6F11018C076E836FED6C51?sequence=3>]
- Joseph, Latashia L., "The Impact Of Family Influence And Involvement On Career Development" (2012), Electronic Theses and Dissertations. 2210. [uit: <https://stars.library.ucf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3209&context=etd>]

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.2 Leeractiviteit 2 - Waardering in soorten en maten

Inleiding

De juiste vorm van waardering kan een positief effect hebben op onze motivatie. Daarom is het belangrijk dat we ons bewust zijn van wat voor erkenning en waardering we nodig hebben en wat ons op de lange en korte termijn motiveert.

Het doel van deze leeractiviteit is kennis te maken met de verschillende soorten erkenning die van invloed zijn op de werkmotivatie van mensen. Daarnaast krijgen de deelnemers de kans om na te denken over wat voor soort erkenning en waardering ze zelf nodig hebben, van wie en wat hun motivatie op de lange termijn in een (nieuwe) baan beïnvloedt.

Instructies voor de facilitator

Leg de deelnemers de verschillende verschijningsvormen van erkenning en hun invloed op het niveau van de eigen werkmotivatie. Bespreek daarbij ook de thema's externe en interne motivatie en externe en interne beloningen.

Houd een deel aan een groepsdiscussie waarin de deelnemers verschillende vormen van werkgerelateerde erkenning en waardering.

Vorm vervolgens subgoepjes. Laat de deelnemers nadenken over de volgende vragen in relatie tot het thema welke erkenning en waardering zij in een (nieuwe) baan nodig hebben om gemotiveerd te blijven.

- Van wie zal de erkenning komen?
- Hoe komt de erkenning?
- In welke vorm?
- Hoe vaak, hoeveel?
- Wat is genoeg? Wat is niet genoeg?
- Wat kan ik aannemen, wat niet?

Laat elke deelnemer aan het einde van de oefening voor zichzelf verduidelijken welke vorm van erkenning en waardering hij/zij op de lange termijn van een nieuwe baan verwacht.

Hulpmiddelen

- Pen en papier

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- In plaats van werken in kleine groepjes kan het tweede deel van de leeractiviteit ook worden uitgevoerd via een individuele opdracht. Dit geeft de deelnemers de kans om zelf diepgaand na te denken over wat zij zelf aan erkenning en waardering van hun werk verwachten.
- Sluit de activiteit af door enkele deelnemers voor de groep toe te lichten welke vorm van erkenning en waardering zij op de lange termijn van een nieuwe baan verwachten.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Houd er rekening mee dat de leeractiviteit voor de doelgroep cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties anders moet worden ingestoken: concreet, praktisch en klein. Houd er rekening mee dat u actief zult moeten doorvragen om concrete voorbeelden op abstracte begrippen als erkenning en waardering naar boven te krijgen. Sluit in uw bewoordingen aan bij het taalgebruik en de woordenschat van uw cliënt.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- Gagne Marylene, *The Oxford Handbook of Work Engagement, Motivation, and Self-Determination Theory*, Oxford University Press 2014
- Lambert Deckers, *Motivation*, Routledge 2018
- Daniel Pink, *Drive: The Surprising Truth About What Motivates Us*, Riverhead Books 2011

- Artikel over soorten erkenning en beloning

<https://bonus.ly/employee-recognition-guide/types-of-employee-recognition>

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.3 Leeractiviteit 3 - Het verhaal van de twee kikkers die in de melk vielen

Inleiding

Soms zijn er situaties in ons leven – zoals langdurige werkloosheid – waarin we ons hopeloos en gefrustreerd voelen. Het is dan vrij gemakkelijk om de motivatie te verliezen en gewoon op te geven. Hoe kunnen we leren met dit gevoel om te gaan? Deze leeractiviteit, waarbij een verhaal als metafoor wordt gebruikt als antwoord op de vraag hoe mensen omgaan met tegenslag, helpt de deelnemers om hierover na te denken.

Het doel van deze leeractiviteit is om de deelnemers na te laten denken over de manieren om de motivatie te verhogen en niet op te geven tijdens 'hopeloze' situaties. Bovendien stelt de vorm van een verhaal de deelnemers in staat om empathie voor mensen die in moeilijke levenssituaties verkeren te voelen, bijvoorbeeld met mensen die getroffen zijn door langdurige werkloosheid.

Instructies voor de facilitator

Vraag de deelnemers om "Het verhaal van de twee kikkers die in de melk zijn gevallen" uit hun Werkboek te lezen.

Houd vervolgens een groepsgesprek en stel daarbij de volgende vragen aan de orde:

- Wat vertelt dit verhaal ons?
- Kunt u iets van dit verhaal overbrengen naar uw eigen situatie? Nu of vroeger?
- Herkent u iets van dit gevoel van hopeloosheid?
- Wat is het verschil tussen de twee kikkers?
- Hebt u zelf zulke hopeloze situaties al eens eerder meegemaakt en overwonnen? Zo ja, hoe?
- Wat zou u kunnen helpen om uw moed terug te winnen indien u zich in een hopeloze situatie zou bevinden?

- Wat voor hulp kunnen uw groepsgenoten daarbij bieden?

Hulpmiddelen

- Gedrukte exemplaren van het "verhaal van de twee kikkers die in de melk zijn gevallen" (zie Werkboek, Module 3, leeractiviteit 3), om uit te delen aan de deelnemers.

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Voorafgaand aan de groepsdiscussie kunt u de deelnemers in kleine groepjes laten werken om hun gevoelens en reflecties uit te wisselen.
- Na de groepsreflectie over het verhaal kunt u als facilitator de discussie over het gevoel van hoop, hopeloosheid en optimisme/pessimisme vanuit psychologisch oogpunt op gang brengen.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Hoe denkt u dat uw cliënten zouden reageren op het metafoorverhaal? Denkt u dat een dergelijke activiteit een effectieve vorm is om uw cliënt te laten reflecteren?
- Kunt u het metafoorverhaal ombouwen naar een metafoorverhaal dat goed aansluit bij de belevingswereld van uw cliënt? Hoe zou dit verhaal er dan uit zien?
- Wat zouden andere manieren zijn om uw cliënt te laten nadenken over manieren hoe om te gaan met gevoelens van hopeloosheid en uitzichtloosheid?

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- Martin Seligman, *Learned Optimism: How to Change Your Mind and Your Life*, Vintage 2006
- Matthew Gallagher, Shane Lopez, *The Oxford Handbook of Hope*, Oxford University Press 2017

- Martin Seligman, *The Hope Circuit: A Psychologist's Journey from Helplessness to Optimism*, Public Affairs 2018
- Arikel over de sociale gevolgen van de werkloosheid
http://library.bsl.org.au/jspui/bitstream/1/266/1/social_consequences_of_unemployment_AMcClelland.pdf

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.4 Leeractiviteit 4 - We verkopen alleen het zaad

Inleiding

Veel mensen met beperkte vaardigheden en kwalificaties hebben moeite om verantwoordelijkheid te nemen voor hun leven: ze vertonen een passieve houding of laten hun leven bepalen door anderen. Deze leeractiviteit, waarbij een verhaal als metafoor wordt gebruikt, helpt de deelnemers om na te denken over dit probleem en over de vraag hoe zij een dergelijke houding bij hun cliënten zouden kunnen 'draaien'.

Het doel van deze leeractiviteit is om na te denken over het probleem van de passieve houding en het gebrek aan het nemen van verantwoordelijkheid voor het eigen leven. Bovendien stelt de vorm van een verhaal de deelnemers in staat om empathie te voelen met mensen die in moeilijke levenssituaties verkeren, bijvoorbeeld met mensen die getroffen zijn door langdurige werkloosheid.

Instructies voor de facilitator

Vraag de deelnemers om het verhaal "We verkopen alleen het zaad" uit hun Werkboek te lezen.

Houd vervolgens een groepsgebesprek en stel daarbij de volgende vragen aan de orde:

- Wat vertelt dit verhaal ons?
- Kunt u iets van dit verhaal overbrengen naar uw eigen situatie? Nu of vroeger?
- Herkent u iets van dit gevoel van passiviteit of ontbrekende zelfverantwoordelijkheid?
- Wat zou u in een dergelijke situatie kunnen helpen om u zelf weer bij elkaar te rapen en verantwoordelijkheid voor uw eigen leven en handelen te nemen?
- Hoe zou u dat aanpakken?
- Wat voor hulp kunnen uw groepsgenoten daarbij bieden?

Hulpmiddelen

- Gedrukte exemplaren van het verhaal "we verkopen alleen het zaad" (zie Werkboek, Module 3, leeractiviteit 4), om uit te delen aan de deelnemers.

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Voorafgaand aan de groepsdiscussie kunt u de deelnemers in kleine groepjes laten werken om hun gevoelens en reflecties uit te wisselen.
- Na de groepsreflectie kunt u als facilitator de discussie over het gevoel van hoop, hopeloosheid en optimisme/pessimisme vanuit psychologisch oogpunt op gang brengen.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Hoe denkt u dat uw cliënten zouden reageren op het metafoorverhaal? Denkt u dat een dergelijke activiteit een effectieve vorm is om uw cliënt te laten reflecteren?
- Kunt u het metafoorverhaal ombouwen naar een metafoorverhaal dat goed aansluit bij de belevingswereld van uw cliënt? Hoe zou dit verhaal er dan uit zien?
- Wat zouden andere manieren zijn om uw cliënt te laten nadenken over manieren hoe om te gaan met gevoelens van hopeloosheid en uitzichtloosheid?

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- Martin Seligman, *Learned Optimism: How to Change Your Mind and Your Life*, Vintage 2006
- Christopher Peterson, Stephen Maier, Martin Seligman, *Learned Helplessness: A Theory for the Age of Personal Control*, Oxford University Press 1993
- Werkloosheidsstress: Verlies van controle, reactievermogen en aangeleerde hulpeloosheid,
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S027795368690016X>

- Geleerde hulpeloosheid of verwachtingswaarde? Een psychologisch model voor het beschrijven van de ervaringen van verschillende categorieën werklozen

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140197197900889>

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.5 Leeractiviteit 5 - Onderwijs geeft me de kans om...

Inleiding

Mensen die niet gewend zijn om zich te blijven ontwikkelen blijven vaker uit de buurt van onderwijsgerelateerde activiteiten omdat:

- Ze eerdere slechte eerdere ervaring met leren hebben...
- Ze bang zijn om in het leren te falen...
- Ze niet weten hoe ze kunnen profiteren van onderwijs...
- Ze het onderwerp onderwijs simpelweg niet met hun zelfbeeld verenigen...

Soms is het daarom nodig dat een cliënt "zichzelf toestemming geeft" om toegang te krijgen tot het onderwijs en alle mogelijkheden die het onderwijs biedt te kunnen omarmen.

Het doel van deze leeractiviteit is het houden van een reflectie over de rol van onderwijs en opleiding als middel om onze doelen te bereiken in werk en leven.

Instructies voor de facilitator

Vraag de deelnemers om de leeractiviteit uit te voeren vanuit het perspectief van een cliënt met beperkte onderwijskwalificaties. Geef aan dat het van de leeractiviteit is om te reflecteren over de rol van onderwijs en opleiding om onze doelen in werk en leven te bereiken.

Schrijf op een flip-over de zin "Onderwijs geeft me de kans om..."

Vraag iedere deelnemer om hun eigen antwoord op de voorgestelde vraag: "Onderwijs geeft me de kans om..." te geven en schrijf de antwoorden op de flip-over.

Bekijk samen alle geformuleerde antwoorden op de flip-overs.

Identificeer samen met de groep de gemeenschappelijke elementen (financiën, maatschappij, persoonlijke ontplooiing, kennisvergaring, etc.) in de door de groep geformuleerde antwoorden en schrijf deze op een nieuwe flip-over.

Houd als groep een discussie over het onderwerp “Onderwijs geeft me de kans om...” aan de hand van de op de flip-over geformuleerde gemeenschappelijke elementen. Draag als facilitator zorg voor het stellen van verdiepende vragen zoals:

- Wat zijn de meest waardevolle dingen die het volgen van onderwijs u biedt?
- Welke van hen zijn gerelateerd aan werk en loopbaan?
- Wat hebt u tot nu toe in uw carrière bereikt dankzij het onderwijs dat u heeft gevolgd?
- Wat zou u willen bereiken in uw verdere loopbaan en welke rol speelt onderwijs in het realiseren daarvan?

Hulpmiddelen

- Hand-out, Werkboek, Module 3, bijlage 2
- Flip-over met stiften in verschillende kleuren

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Tijdens het eerste deel, het invullen van de flip-over, zult u waarschijnlijk zien dat de gegeven antwoorden op een bepaald moment met elkaar samenhangen. Probeer deze dwarsverbanden te identificeren en in verschillende kleuren op de flip-over weer te geven.
- De leeractiviteit is gericht op het verkrijgen van zicht op de positieve aspecten van onderwijs en de positieve impact die het kan hebben in ons leven, maar het is mogelijk om ook te reflecteren op de negatieve aspecten. Bijvoorbeeld het gebruik van onderwijs door bepaalde groepen om andere groepen of personen te controleren, te domineren of te manipuleren.
- Het is belangrijk om alle relevante bijdragen van de deelnemers te verzamelen. U kunt aantekeningen maken en deze op het einde van de sessie samen met de deelnemers samenvatten en beoordelen.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Maak de deelnemers duidelijk dat de toepassing van de leeractiviteit dient te worden afgestemd op de kenmerken en omstandigheden van de cliënten. Als sommige cliënten bijvoorbeeld problemen hebben met schrijven of geletterdheid, kunnen de bijdragen en input mondeling worden gedaan, en niet op een flip-over worden geschreven.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- Burdett, K. and E. Smith (2002), "The low skill trap", European Economic Review, Vol. 46/8, pp. 1439-1451
[http://dx.doi.org/10.1016/S0014-2921\(02\)00184-8](http://dx.doi.org/10.1016/S0014-2921(02)00184-8).
- ERASMUS+ Project LearnersMot, How to Trigger Primary Motivation for Learning in Low Educated Adults Using ICT Tools".
<http://www.learnersmot.eu/>
- European Commission/EACEA/Eurydice (2015), Adult Education and Training in Europe: Widening Access to Learning Opportunities. Eurydice Report, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Fouarge, D., T. Schils and A. de Grip (2013), "Why do low-educated workers invest less in further training?", Applied Economics, Vol. 45/18, pp. 2587-2601,
<http://dx.doi.org/10.1080/00036846.2012.671926>.
- OECD (2019), *Getting Skills Right: Engaging low-skilled adults in learning*, (www.oecd.org/employment/emp/engaging-low-skilled-adults-2019.pdf).

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.6 Leeractiviteit 6 - Als ik alles zou kunnen leren wat ik wil...

Inleiding

Leren is een doorlopend proces in ons leven dat begint bij onze geboorte en eindigt bij ons overlijden. Leren heeft alle potentie om een verrijkende en plezierige ervaring te zijn. Toch wordt leren vaak geassocieerd met negatieve ervaringen, zoals leerplicht, onwil en onkunde, gevoelens van ontoereikendheid, onbegrepen worden, vooroordelen, verveling, angst en frustratie.

Met deze leeractiviteit wordt beoogd dat de deelnemers reflecteren op de positieve rol van onderwijs en opleiding in ons leven. De uitkomsten van deze reflectie kunnen de deelnemers dan in hun begeleidingsproces meenemen om bij hun cliënten positievere gevoelens te ontwikkelen ten aanzien van onderwijs en leren.

Instructies voor de facilitator

Schrijf op vier flip-overs de volgende vier vragen:

- Als ik alles zou kunnen leren wat ik wil, dan is het leukste wat ik wil leren...
- Als ik alles zou kunnen leren wat ik wil, dan zou ik me als volgt voelen...
- Als ik alles zou kunnen leren wat ik wil, dan zou het leren er als volgt uit moeten zien...
- Als ik alles zou kunnen leren wat ik wil, dan zou ik het volgende moeten doen...

Vorm subgroepjes. Laat ieder subgroepje elke flip-over afgaan en over de daarop gestelde vraag in gesprek gaan. Schrijf als subgroepje de gezamenlijke antwoorden op iedere flip-over. Het is daarbij mogelijk ook te reageren op de reeds door andere subgroepjes gegeven antwoorden.

Bespreek de gezamenlijke antwoorden op iedere flip-over in de gehele groep gezamenlijk na. Is er consensus?

Vereiste middelen

- Flip-overs, flip-over vellen en stiften in verschillende kleuren

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Deze leeractiviteit kan worden ingezet als een individuele activiteit of als een groepsdiscussie. U kunt met de deelnemers bespreken in welke omstandigheden het voor welk soort doelgroepen het beter is om een individuele of een groepsbenadering toe te passen. U kunt beide benaderingen ook combineren.
- Verdiep het afrondende groepsgesprek met de vraag welke positieve elementen met name van belang zullen zijn voor cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties.
- Ga met de deelnemers het gesprek aan hoe u de leeractiviteit zou kunnen inzetten of zou moeten aanpassen om in het begeleidingsproces met de cliënten het gesprek te sturen in de richting van een reflectie op de positieve kanten van de noodzaak van leren en het (hernieuwd) volgen van onderwijs.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Houd bij het uitvoeren van deze leeractiviteit de vraag in gedachten de vraag welke positieve elementen met name van belang zullen zijn voor cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties.
- Ga na hoe u deze leeractiviteit zou kunnen inzetten of zou moeten aanpassen om in het begeleidingsproces met de cliënten het gesprek te sturen in de richting van een reflectie over de positieve kanten van de noodzaak van leren en het (hernieuwd) volgen van onderwijs.
- Verbind de uitkomsten van de oefening met de belangrijkste basisprincipes van leren door volwassenen: (i) Neem eerdere (leer)ervaringen mee in het proces, (ii) houd rekening met de individuele leerbehoefte en leerstijl.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- ERASMUS+ Project LearnersMot, How to Trigger Primary Motivation for Learning in Low Educated Adults Using ICT Tools".
<http://www.learnersmot.eu/>
- OECD (2019), Getting Skills Right: Engaging low-skilled adults in learning, (www.oecd.org/employment/emp/engaging-low-skilled-adults-2019.pdf).
- Fouarge, D., T. Schils and A. de Grip (2013), "Why do low-educated workers invest less in further training?", Applied Economics, Vol. 45/18, pp. 2587-2601,
<http://dx.doi.org/10.1080/00036846.2012.671926>.

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.7 Leeractiviteit 7 - Wat is het nut van leren?

Inleiding

Om een verandering in ons leven zichtbaar te maken is het een goed hulpmiddel om deze gewenste verandering te visualiseren. Een reflectie op de rol die opleiding en onderwijs kan spelen om deze verandering te kunnen realiseren is vooral belangrijk voor mensen die negatieve leerervaringen hebben of minder vertrouwd zijn met deelname aan onderwijsactiviteiten. Dit zijn veelal cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties.

Het doel van deze leeractiviteit is om de deelnemers te helpen wegen te vinden om hun cliënten zich bewust te laten zijn van de waarde van onderwijs en opleiding op hun leven en werk.

Instructies voor de facilitator

Laat de deelnemers zich voorstellen wat de gevolgen zouden zijn als zij een opleiding zouden kunnen gaan volgen die hen in staat zou stellen hun droombaan waar te maken. Stel daarbij de volgende vragen:

- Wat zou de impact van het volgen van de opleiding zijn op uw sociale omgeving, uw gezinssituatie en uw financiële situatie?
- En wat zou de invloed zijn op uw eigenwaarde, uw werkplezier, uw levensplezier?
- Wat zou de impact van het afronden van de opleiding en het vinden van de droombaan zijn op uw sociale omgeving, uw gezinssituatie en uw financiële situatie?
- En wat zou de invloed zijn op uw eigenwaarde, uw werkplezier, uw levensplezier?

Laat de deelnemers de hand-out opgenomen in Werkboek, Module 3, bijlage 2 invullen om zo de beelden van hun visualisatie te beschrijven op drie momenten: voorafgaande, halverwege en na afloop van de opleiding die hun dromen kan doen uitkomen.

Hulpmiddelen

- Hand-out, Werkboek, Module 3, bijlage 2

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Het is aan te raden om de leeractiviteit in drie stappen uit te voeren, telkens één sessie, met een tijdsinterval van niet meer dan drie dagen, om de herinneringen aan de eerder genoemde sessie wakker te houden. Elke dag kan de deelnemer zich dan één van de voorziene scènes/scenario's voorstellen en beschrijven.
- Vraag de deelnemers om hun eerste gedachten te uiten, wat er in hun hoofd opkomt. Humoristische bijdragen zijn ook welkom en kunnen ontspannend werken.
- Probeer een proces te creëren dat de nieuwsgierigheid, het onderzoek en de reflectie tijdens de trainingssessies bevordert.
- Negatieve houdingen en waarden over onderwijs en opleiding kunnen in een groepsgesprek op een constructieve manier worden uitgedaagd. Op deze manier wordt de deelnemer blootgesteld aan meer mogelijke situaties en argumenten alvorens de leeractiviteit met cliënten uit te voeren.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Respecteer de verschillende waarden en opvattingen van cliënten ten opzichte van het nut van onderwijs. Forceer niet.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- ERASMUS+ Project LearnersMot, How to Trigger Primary Motivation for Learning in Low Educated Adults Using ICT Tools".
<http://www.learnersmot.eu/>
- OECD (2019), Getting Skills Right: Engaging low-skilled adults in learning
(www.oecd.org/employment/emp/engaging-low-skilled-adults-2019.pdf).

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.8 Leeractiviteit 8 - Kennis is macht

Inleiding

Het opleidingsniveau van de ouders heeft grote invloed op het opleidingsniveau van hun kinderen. Kinderen hebben over het algemeen een vergelijkbaar opleidingsniveau als hun ouders. Kinderen van goed opgeleide ouders hebben dus meer kans op een hoger opleidingsniveau dan kinderen van wie de ouders hoogstens de middelbare school hebben afgemaakt. Het hebben van een migratieachtergrond versterkt bovendien deze structurele ongelijkheden.

Ongelijke onderwijsresultaten worden toegeschreven aan verschillende variabelen, waaronder het gezin van herkomst, geslacht en sociale klasse. Prestaties, inkomsten, gezondheidstoestand en politieke participatie dragen ook bij aan de ongelijkheid in het onderwijs. Ongelijkheid leidt tot grote verschillen in het onderwijssucces van mensen en daarmee tot ongelijkheid in sociaal en economisch perspectief..

Deze leeractiviteit is bedoeld om deelnemers een beter inzicht te geven in het ontstaan en het voortduren van structurele achterstanden, ongelijke onderwijskansen en ongelijke levenskansen. Het kweekt daardoor meer begrip voor de vicieuze cirkel waarin veel van hun cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties zich bevinden en de belemmeringen die zij in de praktijk tegenkomen om daar uit te komen.

Instructies voor de facilitator

Schrijf op een flip-over de volgende stelling: "Onderwijskansen worden voor je bepaald en kan je niet zelf beïnvloeden. Er bestaat niet zoiets als een gelijk speelveld."

Laat de deelnemers individueel hun gedachten over bovenstaande stelling opschrijven.

Houd vervolgens als groep een discussie over deze stelling. Schrijf als facilitator de belangrijkste argumenten voor en tegen op een flip-over. Gebruik daarvoor twee flip-over vellen; de ene met argumenten voor en de andere met argumenten tegen de stelling.

Vraag de deelnemers hun argumenten te vergezellen met eigen praktijkvoorbeelden van cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties.

Laat de deelnemers een publiek persoon noemen die ze bewonderen. Dit kan een politicus zijn, een sporter, een ondernemer, een zanger(es), iemand uit de media of een ander publiek persoon.

Vraag hen op zoek te gaan naar de onderwijsachtergrond van deze publiek.

Laat de deelnemers de naam van de door hun gekozen publieke persoon of een afbeelding van de door hun gekozen persoon op een groot vel papier plaatsen en de door hen gevonden informatie over zijn of haar onderwijsachtergrond op het vel papier schrijven.

Hang de vellen papier in de vorm van een galerie op in de groepsruimte. Vraag de deelnemers om de 'galerie' te doorlopen en de onderwijsbiografieën van de bekende personen die uw groepsgenoten hebben uitgewerkt te bekijken.

Besprek met de groep de overeenkomsten en verschillen tussen de onderwijsachtergronden van de verschillende publieke personen.

Houd als groep een afsluitende discussie over de startstelling "Onderwijskansen worden voor je bepaald en kan je niet zelf beïnvloeden. Er bestaat niet zoiets als een gelijk speelveld."

Hulpmiddelen

- Flip-overs
- Grote vellen papier en gekleurde viltstifen

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Deze leeractiviteit is zeer geschikt als inleiding op een discussie over structurele achterstand, rechtvaardigheid in het onderwijs en gelijke onderwijskansen.
- Tijdens de groepsdiscussie kunnen veel politieke of ideologische vragen rijzen, wat niet slecht is voor het doel van de leeractiviteit. Houd de discussie echter zuiver en gericht op het doel van het leerproces.

- Deelnemers die werken met mensen met beperkte vaardigheden en kwalificaties worden vaak geconfronteerd worden met uitdagingen uit verschillende domeinen; het gebruik van interprofessionele leerelementen is een van de mogelijkheden voor een facilitator om het leerproces van de deelnemers te verrijken.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Sluit bij het kiezen van een bekende persoon aan bij de belevingswereld van de cliënten. Geef als de cliënt niet zelf met een voorbeeld kan komen een voorbeeld van een eigen ‘held’ die de cliënt ook zal aanspreken.
- Laat de cliënt niet de onderwijservaringen van de door hem gekozen bekende persoon uitzoeken, maar ga samen het gesprek aan over de vraag welke opleiding de cliënt denkt dat de bekende persoon heeft gevolgd. Ga daarover verder de verdieping in.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- Learning & Work Institute for the Department for Education, “Adult Education and Social Mobility”
(<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwiT1oGBmcIAhXcAmMBHcSQD7IQFjACegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fwww.learningandwork.org.uk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2018%2F03%2FNational-Adult-Education-Policy-Roundtable-on-Social-Mobility-report.pdf&usg=AOvVaw2Q9009JOsdrThhQWjrkj0>)

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.9 Leeractiviteit 9 - Voor- en nadelen van onderwijs

Inleiding

Het volgen van onderwijs kent enorme voordelen, maar vereist ook inspanningen en offers. Het is daarom van belang dat de deelnemers zicht hebben op zowel de voor- als nadelen van onderwijs. Het expliciteren van de voor- en nadelen van onderwijs helpt begeleiders een beter gesprek te voeren met cliënten met negatieve of beperkte onderwijservaringen over de waarde van onderwijs en opleiding en de inspanningen die daarvoor nodig zijn.

Door deze leeractiviteit oefenen deelnemers tevens met het formuleren van argumenten en tegenargumenten om dergelijke gesprekken gestructureerd te kunnen voeren.

Instructies voor de facilitator

Vraag de deelnemers een kring te vormen. Deel grote vellen papier uit. Vraag de deelnemers op het vel papier een argument voor verdere scholing te noteren.

Laat de deelnemers het vel papier met de klok mee doorgeven aan de persoon naast hem/haar. Vraag de deelnemers op het ontvangen vel papier een tegenargument op te schrijven.

Herhaal deze stappen, totdat de deelnemers hun eigen vel papier weer terug ontvangen.

Ga het groepsgesprek aan. Daag de deelnemers uit om de belangrijkste voors- en tegens samen te vatten. Schrijf deze voors- en tegens op een flip-over.

Stimuleer het debat en peer learning door verdiepende vragen te stellen over wat er voor nodig is zodat laagopgeleide volwassenen opleiding en onderwijs beter kunnen waarderen. Geef systematische feedback, leid de discussies en breng standpunten samen aan het einde van de sessie.

Hulpmiddelen

- Pen en papier
- Flipchart

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Vergeet niet een goede balans te maken tussen de groepsdiscussie en de individuele reflectie van elke deelnemer om de impact van de leeractiviteit te versterken.
- Als facilitator kunt u bijvoorbeeld de volgende vragen gebruiken om het debat met de deelnemers te vergemakkelijken tijdens de reflectiefase en de groepsdiscussie:
Wat voor soort antwoorden denken de deelnemers dat de doelgroep van mensen met beperkte vaardigheden en kwalificaties zouden geven?
Welke andere vragen zouden aan deze doelgroep gesteld kunnen worden?
- Laat de deelnemers deze leeractiviteit uitvoeren vanuit het perspectief van een eigen cliënt met beperkte vaardigheden en kwalificaties in plaats van vanuit de eigen perspectieven op onderwijs.
- Probeer in contact te komen met collega-professionals met verschillende achtergronden, om een vruchtbaarder gemeenschappelijk debat met verschillende standpunten te krijgen.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

U kunt de deelnemers enkele van de volgende uitdagingen of vragen voorstellen om aan hun cliënten voor te leggen:

- Wat vindt u leuk aan leren? Wat zijn de voordelen van leren en naar school gaan?
- Wat vindt u niet leuk aan leren? Wat zijn de nadelen van leren en naar school gaan?
- Zou u weer naar school willen gaan of een opleiding willen gaan volgen? Waarom wel, waarom niet? Wanneer wel, wanneer niet?
- Wat houdt u tegen om weer naar school te gaan of een opleiding te gaan volgen? Wat is er voor nodig om deze belemmeringen op te lossen?

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- Internationale vergelijking tussen landen over de toekomstbestendigheid van systemen voor volwasseneneducatie. Het OECD-rapport bevat een reeks internationaal vergelijkbare indicatoren langs zeven dimensies: i) urgentie; ii) dekking; iii) inclusiviteit; iv) flexibiliteit en begeleiding; v) afstemming op de behoeften aan vaardigheden; vi) waargenomen effect op de opleiding; en vii) financiering.
<http://www.oecd.org/els/emp/skills-and-work/adult-learning/dashboard.htm>
- OECD-verslag over toekomstbestendige systemen voor volwasseneneducatie waarin de belangrijkste uitdagingen op het gebied van volwasseneneducatie worden belicht en er voorbeelden worden gegeven van beleidsinitiatieven die in de OECD-landen zijn genomen.
https://www.oecd-ilibrary.org/education/getting-skills-right-future-ready-adult-learning-systems_9789264311756-en
- Drie OECD-boekjes over specifieke aspecten van systemen voor volwasseneneducatie voor de toekomst. Elk boekje schetst zeven concrete bruikbare principes voor belanghebbenden die betrokken zijn bij het beleid op het gebied van volwasseneneducatie.
<http://www.oecd.org/els/emp/engaging-low-skilled-adults-2019.pdf>
<http://www.oecd.org/els/emp/adult-learning-systems-2019.pdf>
<http://www.oecd.org/els/emp/adult-learning-work-in-social-partnership-2019.pdf>

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.10 Leeractiviteit 10 - Jasmijn neemt een beslissing

Inleiding

Het doel van deze leeractiviteit is het herkennen van de voordelen van en de belemmeringen voor onderwijs voor de cliënt en het ontwikkelen van argumenten voor en tegen het volgen van onderwijs, gezien vanuit de sociale omgeving waarin de cliënt verkeert.

Door middel van het voeren van een discussie op basis van objectieve argumentatie via de methode van het Amerikaanse debat gaan de deelnemers in deze leeractiviteit actief de confrontatie aan met de familie van Jasmijn.

Instructies voor de facilitator

Lees het verhaal "Jasmijn neemt een beslissing", zoals opgenomen in Werkboek, Module 3, Leeractiviteit 10 voor.

Verdeel de groep in twee subgroepen. Geef de ene subgroep de rol van loopbaanbegeleider die de familie van Jasmijn moet zien te overtuigen dat het belangrijk is dat zij de opvolging kan gaan volgen. Geef de andere subgroep de rol van de familie van Jasmijn die daar niets in ziet.

De voor- en nadelen die de opleiding met zich meebrengt, moeten tijdens het debat in beide groepen worden uitgewerkt en verantwoord. Elke groep heeft 20 minuten de tijd om zich voor te bereiden op het debat.

Leg de deelnemers het principe van de methodiek van het Amerikaanse debat uit. De werkwijze is als volgt.

Vorbereiding

- Identificatie van de argumenten
Elke groep verzamelt zijn argumenten en probeert daarbij aan te nemen wat de andere groep in de discussie introduceert en als tegenargumenten op te nemen.
- Beslissen over de sprekerslijst

Zoals in een parlement beslist elke groep in welke volgorde de deelnemers aan het debat deelnemen.

- De eerste spreker schetst de context en leidt de argumenten in.
- De vervolgsprekers reageren op elkaars argumenten met tegenargumenten.

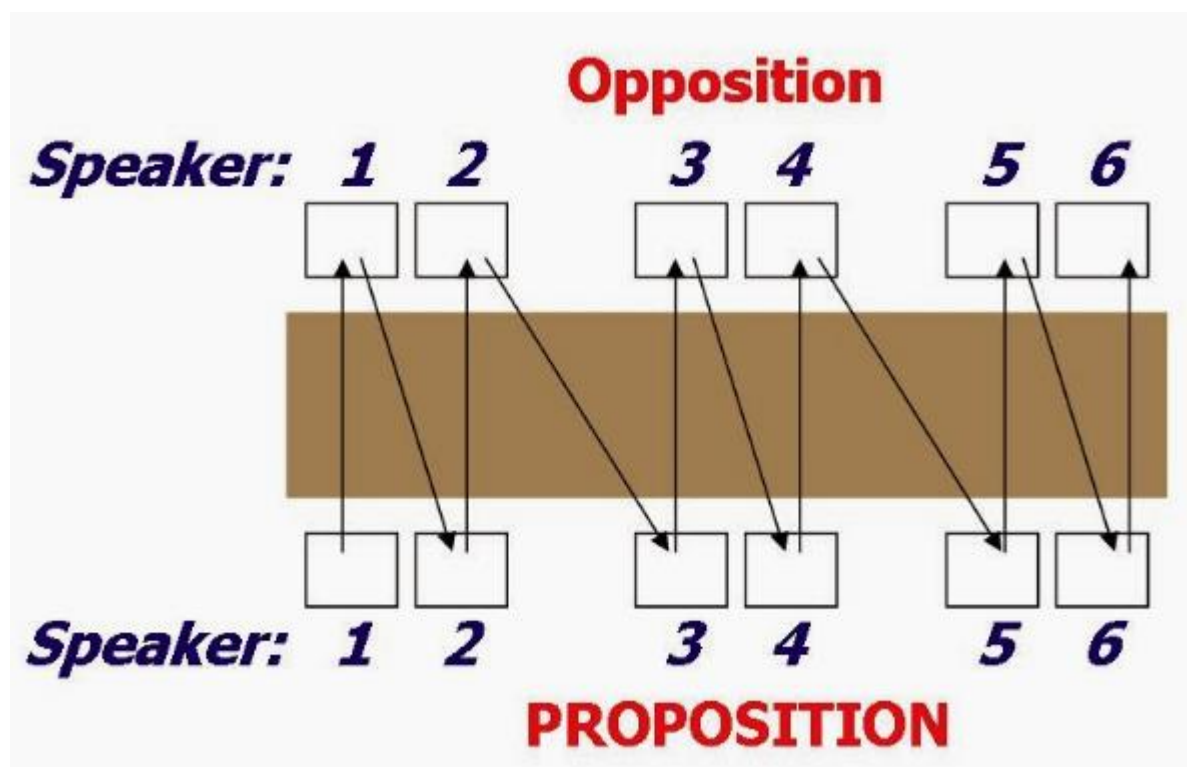
Het is mogelijk dat latere sprekers tijdens het debat aantekeningen willen maken en hun argumentatie willen bijstellen.

- De laatste spreker bereidt een conclusie voor.

Uitvoering

Onderdeel van een Amerikaans debat is dat sprekers alleen op de argumentatie van de voorafgaande spreker mogen reageren. Zij mogen géén nieuwe aspecten introduceren.

Elke spreker heeft slechts één minuut om zijn of haar argumenten in te brengen. De tijd wordt streng bewaakt door de facilitator. De eerste spreker geeft een schets van de Ausgangssituatie en leidt de argumenten in. De tweede spreker vat de argumenten van de eerste spreker samen en reageert met tegenargumenten op de argumenten van de eerste spreker. De derde spreker vat de argumenten van de tweede spreker samen en reageert vervolgens weer met tegenargumenten. Enzovoort. De laatste spreker bereid vooraf de afgesproken conclusie voor.

Voer het debat. Kijk gezamenlijk terug op het verloop van het debat. Draag als facilitator zorg voor het verkrijgen van diepgang in de reflectie. Hulpvragen kunnen zijn:

- Hoe verliep de discussie en interactie?
- Welke subgroep had het voortouw? Waarom?
- Was er een punt waarop de discussie emotioneel werd?
- Kunt u verklaren waarom de uitkomst van het debat is geworden zoals deze geworden is?
- Hebt u zelf ooit een soortgelijke discussie gehad in uw werk? Zijn er parallellen?

Hulpmiddelen

- Pen en papier ten behoeve van de voorbereiding
- Stopwatch om de tijd in de gaten te houden
- Zaalopstelling dat geschikt is om Amerikaans debat te houden (tafels met stoelen aan weerszijden, waarbij

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Heterogene groepen zullen profiteren van de debaatcultuur en hun probleemoplossende vaardigheden verrijken.
- Vraag de deelnemers zich in hun voorbereiding te laten leiden door eigen ervaringen en de ervaringen met standpunten vanuit de cliëntomgeving om de argumentatie op te bouwen.
- Zorg ervoor dat alle deelnemers hun expertise inbrengen en gebruiken.
- Geef systematische feedback, leid de discussies en breng standpunten samen.
- Herhaal de praktijk van het wisselen van de groepen.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Doorloop door vragen te stellen aan de cliënt systematisch de stappen van argumentatie en tegenargumentatie van het volgen van een opleiding die voor henzelf en hun omgeving belangrijk is

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- Knowles, M. (1984), *Andragogy in action. Applying Modern Principles of Adult Learning.*, Jossey-Bass.
- Carpentieri, J. et al. (2018), *Goal Guidance and Orientation for Adult Learners: Final cross-country evaluation report*, UCL Institute of Education,
https://adultguidance.eu/images/Reports/GOAL_final_cross-country_evaluation_report.pdf

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.11 Leeractiviteit 11 - Mijn leermotivatie

Inleiding

Uitkomsten van het Europese CEDEFOP-project dat zich richt op de werkverhalen van laagopgeleiden laten zien dat het element leermotivatie complexer is dan in Europees beleid voor een leven lang leren wordt beschreven:

- Uit verhalen over het arbeidsleven van laaggeschoolde werknemers in de EU blijkt dat de motivatie om te leren aanwezig is en dat veel laaggeschoolde werknemers er naar streven een zinvol arbeidsleven op te bouwen door eigen belangen of kernwaarden in hun arbeidsleven te integreren. Motivatie is misschien niet altijd gekoppeld aan onderwijs of werk, maar is gericht op andere gebieden van het leven, zoals hobby's of familie. Wat de verhalen gemeen hebben is een poging om intrinsieke motivatie, of het nu gaat om het buitenleven, voetbal of sociale rechtvaardigheid, in overeenstemming te brengen met een passende beroepskeuze.
- Uit de opgetekende verhalen blijkt dat mensen met een laaggekwalificeerde functie vaak niet laaggeschoold zijn: ofwel hebben ze via hun baan informele vaardigheden verworven die gelijk zijn aan geschoolde kwalificaties, ofwel hebben ze een andersoortige kwalificatie. Maar door de arbeidssituatie of omstandigheden in het gezin hebben zij een laaggekwalificeerde baan moeten aannemen om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien of om werk en privéleven met elkaar in evenwicht te brengen.
- Het concept van motivatie is geïntegreerd in de maatschappelijke perceptie van werk en onderwijs: iedereen zou gemotiveerd moeten zijn om continu te willen leren en zich te ontwikkelen om te duurzaam kunnen blijven participeren op de arbeidsmarkt. Als mensen daarin niet slagen is de individuele motivatie het probleem, niet de arbeidsmarkt en de eisen die zij stelt. De mondiale arbeidsmarkt wordt gezien als een natuurlijke kracht waarbij het aan het individu is om te overleven. Onderwijs is daartoe een middel, dat echter niet langer een veilige drijfveer is naarmate de toekomst van steeds meer banen steeds onzekerder worden.

Leren werkt beter als we gemotiveerd zijn om te leren. Dit is het geval wanneer we van leren genieten omdat we de inhoud van de leerstof of de wijze waarop deze wordt aangeboden ons aanspreekt (intrinsieke motivatie) of wanneer we een doel hebben dat we willen bereiken en we het leren nodig hebben om dat doel te kunnen bereiken (extrinsieke motivatie).

Het doel van de leeractiviteit is om de deelnemers te laten nadenken over de eigen leermotivatie en hoe dit van invloed is op het verloop van hun eigen carrière en de daarin gemaakte keuzes.

Instructies voor de facilitator

Leidt de leeractiviteit in door de theoretische context van het begrip 'motivatie' te schetsen en deze in de context van de doelgroep van mensen met beperkte vaardigheden en kwalificaties te plaatsen. Denk daarbij aan de volgende aspecten:

- Motivatie is niet alleen extrinsiek, zoals vaak wordt geconceptualiseerd op basis van het 'wortel en stok' principe, maar motivatie hoeft ook niet noodzakelijkerwijs intrinsiek te zijn om mensen aan een leeractiviteit te laten deelnemen.
- Het is noodzakelijk om de aannames die ten grondslag liggen aan 'motivatieproblemen' uit te werken door te zoeken naar alternatieve inzichten en kritisch te staan tegenover mogelijke eigen vooroordelen en veralgemeniseringen, gecategoriseerd in terminologie als 'ongemotiveerd' of 'inactief'.
- Draai de spiegel ook om en bezie het 'motivatieprobleem' vanuit het perspectief van veel laaggeschoolde werknemers; kijk ook naar het probleem van een arbeidsmarkt die steeds meer draait om een toenemende concurrentie tussen nationale staten om kapitaal en bedrijven aan te trekken en waarbij in de concurrentiestrijd de lonen, de arbeids- en de levensomstandigheden van medewerker vaker als een soort van bezuinigingsfactor worden gezien.

Laat de deelnemers de vragenlijst 'mijn leermotivatie', opgenomen in Werkboek, Module 3, bijlage 3, invullen. Bespreek gezamenlijk de uitkomsten. Wat valt op?

Hulpmiddelen

- Handout "Mijn leermotivatie", Werkboek, Module 3, bijlage 3

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Verdiep het groepsgesprek door de deelnemers in de huid te laten kruipen van een eigen cliënt met beperkte vaardigheden en kwalificaties. Waarop is diens leermotivatie gebaseerd? Op welke onderdelen wijkt deze af van de leermotivatie van de deelnemers zelf? Waarom?
- Geef systematische feedback, leid de discussies en breng standpunten samen.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

Tips die u de deelnemers kunt meegeven zijn onder andere:

- Houd een positieve insteek als u praat over leermotivatie bij cliënten; toon begrip als de achterliggende overwegingen niet overeenkomen met de eigen overwegingen.
- Stel verdiepende vragen aan de cliënt die ingaan op de verschillende aspecten van motivatie in het algemeen en leren in het bijzonder. Steek daarbij eerst in op de algemene belevingswereld van uw cliënten. Waardoor worden zij gemotiveerd? Ga pas daarna in op de motivatie in relatie tot leren. Zoek haakjes in de aansluiting.
- Vertel uw eigen verhaal over wat u doet om door middel van leren verder te komen. Vergeet daarbij niet de eigen worstelingen om het verhaal realistisch te houden. Pas uw taalgebruik en verhaal aan aan het taalgebruik en de belevingswereld van uw cliënt.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- ERASMUS+ Project LearnersMot, How to Trigger Primary Motivation for Learning in Low Educated Adults Using ICT Tools".

<http://www.learnersmot.eu/>

- OECD (2019), Getting Skills Right: Engaging low-skilled adults in learning, (www.oecd.org/employment/emp/engaging-low-skilled-adults-2019.pdf).

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.12 Leeractiviteit 12 - Mijn leervermogen

Inleiding

Veel volwassenen met *beperkte vaardigheden* zijn allesbehalve '*laaggeschoold*': ze kunnen een *laag* niveau van geletterdheid en rekenvaardigheid hebben, maar tegelijkertijd beschikken over een reeks andere waardevolle *vaardigheden*, zoals het *vermogen* om verschillende voertuigen te besturen of om voor klanten te zorgen. Evenzo kunnen volwassenen een laag kwalificatieniveau hebben maar door jarenlange werkervaring *vaardigheden* hebben opgedaan die gelijkwaardig zijn aan die van formele kwalificaties.

Toch kunnen volwassenen met weinig *vaardigheden* in een 'laagwaardigheidsval' terechtkomen. Vaak hebben zij laaggekwalificeerde posities met beperkte ontwikkelingsmogelijkheden, stappen ze vaak in en uit een werkloosheidssituatie of hebben ze beperkte toegang tot onderwijs en loopbaanontwikkeling, waardoor ze minder kansen hebben op het verkrijgen en behouden van een duurzame baan met een hoger loon en/of betere werkomstandigheden.

Het switchen van loopbaan wordt bijna altijd geassocieerd met leren. Er moet een nieuw beroep worden aangeleerd of een aanvullende kwalificatie worden verworven. Mensen met een laag opleidingsniveau zijn zich vaak niet bewust van hun leervermogen of kunnen niet vaststellen onder welke leeromstandigheden ze het beste kunnen leren. Dat maakt het voor hen lastiger om van loopbaan te switchen.

Het doel van de leeractiviteit is de deelnemers te laten nadenken over het eigen leervermogen en het leervermogen van hun cliënten en hoe dit van invloed is op hun carrière.

Instructies voor de facilitator

Vraag de deelnemers zes positieve leerervaringen op te schrijven die hen zijn bijgebleven. Benadruk dat deze leerervaringen in alle contexten kunnen zijn opgedaan en zowel formeel of niet-formeel van aard kunnen zijn.

Vraag de deelnemers in sleutelwoorden hun associaties met deze zes leerervaringen op te schrijven. Geef daarbij als startvraag mee wat hen in staat stelde deze leerervaring op te doen.

Introduceer het onderwerp leervermogen. Maak de link naar het leervermogen van laagopgeleide volwassenen om een discussie op gang te brengen over hoe de ondersteuning van de leervaardigheden van deze doelgroep beter kan worden aangepakt. Laat de deelnemers daarbij een vergelijking maken naar de opgeschreven elementen die hen zelf in staat stelden hun positieve leerervaringen op te doen.

Vraag de deelnemers om de hand-out in te vullen die is opgenomen in Werkboek, Module 3, bijlage 4. Voer daarna een groepsdiscussie over het belang van de in de hand-out opgenomen elementen voor het bevorderen van het leervermogen van laagopgeleide volwassenen. Laat de deelnemers daarbij gebruik maken van voorbeelden uit de eigen cliëntpraktijk.

Hulpmiddelen

- Handout "Mijn leervermogen", Werkboek, Module 3, bijlage 4 Module 3
- Pen en papier

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Verdiep het groepsgesprek door de deelnemers in de huid te laten kruipen van eigen cliënten uit de doelgroep laagopgeleide volwassenen. Waarvan is hun leervermogen afhankelijk? Op welke onderdelen wijkt deze af van de leervermogen versterkende aspecten van de deelnemers zelf? Waarom?
- Ga in de afsluitende groepsdiscussie dieper in op de vraag welke aanvullende elementen er zijn die het leervermogen van laagopgeleide cliënten kunnen versterken.
- Geef systematische feedback, leid de discussies en breng standpunten samen.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

Tips die u de deelnemers kunt meegeven zijn onder andere:

- Houd een positieve insteek als u praat over het leervermogen van cliënten en aspecten die dit leervermogen versterken of juist belemmeren; toon begrip als de achterliggende overwegingen niet overeenkomen met de eigen overwegingen.
- Stel verdiepende vragen aan de cliënt die ingaan op de verschillende aspecten van leervermogen en ondersteunende elementen die het leervermogen versterken. Steek daarbij eerst in op de algemene belevingswereld van uw cliënten. Ga pas daarna in op het leervermogen in relatie tot het formele leren door middel van onderwijs en scholing. Zoek haakjes in de aansluiting.
- Vertel uw eigen verhaal over wat je doet om door middel van leren verder te komen. Vergeet daarbij niet de eigen worstelingen en gevonden hulpbronnen om het verhaal realistisch te houden.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- OECD (2019), Getting Skills Right: Engaging low-skilled adults in learning, (www.oecd.org/employment/emp/engaging-low-skilled-adults-2019.pdf).

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.13 Leeractiviteit 13 - Welke leerstijl heb ik?

Inleiding

Verschillende individuen leren op verschillende manieren. Het concept 'leerstijlen' verwijst naar de verschillende soorten en stijlen waarop mensen leren. De onderliggende theorieën zijn gebaseerd op de veronderstelling dat individuen verschillen in de manier waarop zij leren. Deze concepten zijn in de jaren '70 populair geworden en hebben het onderwijssysteem aanzienlijk beïnvloed.

Er zijn veel verschillende modellen van leerstijlen, waarvan de meest populaire zijn: David Kolb's model¹, Peter Honey en Alan Mumford's model² en het leerstijlenmodel ontwikkeld door Barbe³. Een van de instrumenten voor het diagnosticeren van leerstijlen is de Learning Style Inventory, die negen leerstijlen omvat: initiëren, ervaren, verbeelden, reflecteren, analyseren, denken, beslissen, handelen en balanceren⁴.

Het doel van deze leeractiviteit is het vertrouwd maken van de deelnemers met het concept van leerstijlen en hun identificeren van hun eigen leerstijl. Het hebben van inzicht in de eigen leerstijl stelt deelnemers beter in staat om de voorkeursleerstijlen van hun cliënten te herkennen en hierin hun begeleidingsactiviteiten op in te spelen.

---

¹ Kolb, D. A. (2015) [1984]. *Ervaringsleren: ervaring als bron van leren en ontwikkelen* (2e druk). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

² Mumford, A. (1997). "Leerstijlen aan het werk zetten." *Actieleren op het werk*. Aldershot, Hampshire; Brookfield, VT: Gower. pp. 121-135.

³ Barbe, W.B. Swassing, R. H., Milone, M N. (1979). *Onderwijs door middel van modaliteit sterktes: concepten praktijken*. Columbus, Ohio: Zaner-Bloser.

⁴ Kolb, A.Y., Kolb, D.A. (2013). *De Kolb Learning Styles Inventory 4.0. A Comprehensive Guide to the Theory, Psychometrics, Research on Validity and Educational Applications*. Ervaringsgerichte leersystemen, Inc. Opgevraagd bij:

https://www.researchgate.net/profile/David_Kolb/publication/303446688_The_Kolb_Learning_Style_Inventory_40_Guide_to_Theory_Psychometrics_Research_Applications/links/57437c4c08ae9f741b3a1a58/The-Kolb-Learning-Style-Inventory-40-Guide-to-Theory-Psychometrics-Research-Applications.pdf

Instructies voor de facilitator

Licht het concept van 'leerstijlen' en de verschillende onderliggende theorieën toe, alsmede het belang om inzicht te krijgen in de eigen leerstijl en de leerstijl van de cliënt.

Vraag de deelnemers de vragenlijst die is als hand-out opgenomen in Werkboek, Module 3, bijlage 5 in te vullen. Laat hen deze vervolgens koppelen aan een leerstijl, zoals opgenomen in Werkboek, Module 3, bijlage 6.

Laat de deelnemers de uit vragenlijst volgende eigen leerstijl toelichten in de groep. Stel reflecterende vragen, zoals: Klopt deze leerstijl? Zo ja, uit welke voorbeelden blijkt dat? Zo nee, welke leerstijl is dan beter van toepassing en waarom?

Houd een groepsgesprek waarbij de deelnemers worden aangemoedigd de vertaalslag naar eigen concrete onderwijservaringen te maken waarbij wel of juist niet met de eigen voorkeursleerstijl rekening werd gehouden. Wat waren de gevolgen?

Hulpmiddelen

- Hand-out "Wat voor soort leerling ben ik? ", Werkboek, Module 3, bijlage 5
- Hand-out toelichting leerstijlen, Werkboek, Module 3, bijlage 6
- Pen en papier

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Er zijn verschillende theorieën over leerstijlen, dus u kunt er een naar keuze gebruiken. Een van de hulpmiddelen voor het diagnosticeren van leerstijlen is versie 4 van de Learning Style Inventory, gebaseerd op het model van David Kolb.
- Indien er onvoldoende tijd is, kunt u de stap van het invullen van de vragenlijst overslaan of deze vooraf laten invullen en u tijdens de groepsdiscussie richten op het thema dat verschillende mensen verschillende leerstijlen kunnen hebben.

- Benadruk dat het concept van leerstijlen niet dient om mensen in aparte groepen op te delen, maar om te laten zien dat individuen op verschillende manieren kunnen leren.
- Houd een groepsgesprek rondom de centrale vraag of er in het onderwijs voldoende rekening wordt gehouden met de verschillende voorkeursstijlen van de verschillende leerlingen. Welke leerstijl is dominant? Wat betekent dat voor leerlingen die een andere voorkeursleerstijl hebben?

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

- Naar cliënten kan eenzelfde opbouw van de leeractiviteit worden aangehouden. Houd dan wel rekening met belevingswereld van de cliënten. Wees er van bewust dat het verkregen inzicht kan leiden tot emoties of boosheid, omdat cliënten herkennen dat er in het onderwijs of op de werkplek te weinig rekening is gehouden met de manier waarop ze leren. Het kan zijn dat daardoor veel puzzelstukjes opeens een plekje krijgen, met de bijbehorende emoties.
- Het is belangrijk dat cliënten inzicht krijgen in hun eigen voorkeursleerstijl. Neem daar voldoende tijd voor. Ga vervolgens in gesprek over de uitkomsten, en of deze (mede) kunnen verklaren waarom ze bepaalde leerervaringen hebben. Houdt het concreet en richt de vragen op het verkrijgen van inzicht bij de cliënt.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- Willingham, D. T., Hughes, E. M., Dobolyi, D. G. (2015). "The scientific status of learning styles theories". *Teaching of Psychology*. 42 (3): 266–271.
- Kolb, D. A. (2015) [1984]. *Experiential learning: experience as the source of learning and development* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Mumford, A. (1997). "Putting learning styles to work". *Action learning at work*. Aldershot, Hampshire; Brookfield, VT: Gower. pp. 121–135.

- Barbe, W.B. Swassing, R. H., Milone, M N. (1979). Teaching through modality strengths: concepts practices. Columbus, Ohio: Zaner-Bloser.
- Kolb, A.Y., Kolb, D.A. (2013). The Kolb Learning Styles Inventory 4.0. A Comprehensive Guide to the Theory, Psychometrics, Research on Validity and Educational Applications. Experience Based Learning Systems, Inc. Retrieved from:
https://www.researchgate.net/profile/David_Kolb/publication/303446688_The_Kolb_Learning_Style_Inventory_40_Guide_to_Theory_Psychometrics_Research_Applications/links/57437c4c08ae9f741b3a1a58/The-Kolb-Learning-Style-Inventory-40-Guide-to-Theory-Psychometrics-Research-Applications.pdf

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.

3.14 Leeractiviteit 14 - Wat kan ik als mentor bieden?

Inleiding

Een mentor is een persoon met expertise die kan helpen bij de professionele ontwikkeling van een mentee. Een mentor kan een rolmodel zijn en ondersteuning bieden aan de mentee. Deze leeractiviteit helpt de deelnemers de kenmerken van een goede mentor en een goede mentorrelatie te begrijpen en te ontdekken wat zij in de rol van mentor aan mentees kunt bieden.

Instructies voor de facilitator

Leg de deelnemers uit wat mentoring is en hoe mentoring verschilt van andere vormen van ondersteuning van cliënten, zoals counseling of coaching.

Bespreek binnen de groep welke kenmerken, vaardigheden en houding een goede mentor zou moeten hebben en wat de randvoorwaarden zijn waarbinnen mentorschap effectief zou kunnen zijn voor een cliënt.

Vraag de deelnemers individueel op te schrijven wat zij vanuit een mentorrol aan toegevoegde waarde kunnen bieden aan cliënten met beperkte vaardigheden en kwalificaties.

Bespreek de uitkomsten vervolgens in de groep. Draag er daarbij als facilitator voor dat het gesprek over de toegevoegde waarde van een mentorrol voldoende diepgang krijgt. Geef individuele deelnemers met mentorervaring voldoende ruimte om hun ervaringen over te brengen op de groep.

Hulpmiddelen

- Pen en papier

Tips voor verdieping en verrijking van de leeractiviteit

- Als de deelnemers niet bekend zijn met mentorschap, kunt u hen na een toelichtende uitleg eerst vragen naar hun associatie met deze methode. U kunt ook voorbeelden geven van effectieve mentorprocessen of (als dat mogelijk is) een professionele mentor uitnodigen om over zijn/haar ervaringen te praten.
- Het groepsgesprek kan worden verdiept door als facilitator een veelheid en verscheidenheid aan elementen in te brengen die de deelnemers in hun rol als mentor kunnen gebruiken in het proces richting hun mentee, zoals eigen werk- en levenservaringen, eigen onderwijskeuzes, belangrijke vaardigheden en competenties, enz.

Tips voor gebruik in de eigen begeleidingspraktijk van de deelnemers

Deze leeractiviteit richt zich specifiek op de deelnemer en niet op zijn of haar cliënten.

Leessuggesties ter verdere verdieping (engelstalig)

- Jonathan Passmore, David Peterson, Teresa Freire, The Wiley-Blackwell Handbook of the Psychology of Coaching and Mentoring, Wiley-Blackwell 2016
- Introduction to Mentoring: A Guide for Mentors and Mentees. American Psychological Association. Retrieved from:
<https://www.apa.org/education/grad/mentoring>
- Palmer, Ch. (2019). Becoming a great mentor. Retrieved from:
<https://www.apa.org/monitor/2019/01/cover-mentor>
- Johnson, W.B. (2015). On Being a Mentor: A Guide for Higher Education Faculty (2nd ed.). Routledge.
- Johnson, W.B., & Ridley, C.R. (2018). The Elements of Mentoring (3rd ed.). St. Martin's Press

Reflectiedagboek

Geef als afsluiting van de leeractiviteit de deelnemers de opdracht hun leerervaringen te noteren in hun reflectiedagboek, opgenomen als bijlage 1 in het Werkboek behorende bij module 3.